

فصل ٥

معدن

آمار و اطلاعات ارائه شده در این فصل از نتایج «آمارگیری از معادن در حال بهره برداری» که توسط مرکز آمار ایران اجرا و منتشر می شود و نیز از آمارهای ثبتی اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز استفاده شده است. لازم به ذکر است در طرح آمارگیری از معادن در حال بهره برداری کشور، معادن شن و ماسه به روش نمونه گیری و سایر معادن به صورت سرشماری، مورد آمارگیری قرار می گیرند.

تعاریف و مفاهیم به کار رفته در این فصل به شرح زیر است:

معدن: مجموعه کانسار (ذخیره معدنی که بهره برداری از آن اقتصادی می باشد) و ماشین آلات و تسهیلاتی است که به منظور اکتشاف، تجهیز و بهره برداری و کانه آرایشی از کانسار ایجاد شده است. کانه آرایشی نیز به کلیه عملیات فیزیکی و شیمیایی که به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله از کانه و یا تفکیک کانه ها از یکدیگر صورت می گیرد اطلاق می شود.

معدن در حال بهره برداری: معدنی است که دارای مجوز بهره برداری از وزارت معادن و فلزات (برای معادن غیر از شن و ماسه) یا از شهرداریها و فرمانداریها (برای معادن شن و ماسه) می باشد و در سال آمارگیری، حداقل مدت ۳۰ روز به صورت پیوسته یا ناپیوسته، مجموعه ای از عملیات استخراج در پاره ای از موارد همراه با کانه آرایشی برای به دست آوردن کانه قابل فروش در آن انجام می شود.

مدیریت خصوصی: مدیریتی است که توسط افراد یا موسسات خصوصی اعمال می شود.

مدیریت عمومی: مدیریتی است که توسط وزارتخانه ها، سازمانهای دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، بانکها و شهرداریها اعمال می شود.

شاغلان: کلیه افرادی هستند که در داخل یا خارج از معدن به صورت تمام وقت یا پاره وقت برای معدن کار می کنند.

شاغلان از نظر وظیفه ای که به عهده دارند به شاغلان خط تولید (ماهر و غیرماهر) و سایر شاغلان تفکیک می شوند.

شاغلان ماهر خط تولید: کارکنانی هستند که به اعتبار دانش فنی و تجربه ای که کسب کرده اند، توانایی انجام یک قسمت از کار فنی خط تولید را داشته باشند، مانند مهندسان ماهر، تعمیرکاران و رانندگان.

شاغلان ساده خط تولید: کارکنانی هستند که شغل مورد تصدی آنان در خط تولید نیاز به تعلیم و کسب تجربه ندارد، مانند کارگران ساده، باربران و بارگیران.

سایر شاغلان: کارکنانی هستند که در معدن یا دفتر مرکزی به کار اداری مالی و خدماتی اشتغال دارند و عموماً کارمند نامیده می شوند.

جبران خدمات مزد و حقوق بگیران: عبارت است از پرداخت مزد و حقوق و سایر پرداختیها (پول، کالا و ...) به مزد و حقوق بگیران.

- منظور از مزد و حقوق، مجموع پرداختیهای کارگاه به صورت پول و یا کالا تحت عنوان مزد و حقوق به مزد و حقوق بگیران است.

- سایر پرداختیها (پول، کالا و ...) شامل پاداش، اضافه کار، هزینه خوراک و پوشاک، هزینه ایاب و ذهاب، حق اولاد، حق عائله

مندی، حق مأموریت، بدی آب و هوا، سهم کارفرما از بیمه های اجتماعی، خواربار، بلیط اتوبوس و ... به مزد و حقوق بگیران است.

تولید مواد معدنی: مجموع مواد معدنی حاصل از یک رشته فعالیت استخراج است که به اشکال گوناگون قابل عرضه به بازار می باشد. شایان ذکر است که در بعضی از رشته فعالیتها یا معادن، مواد معدنی به همان صورتی که از کانسار استخراج می شود عرضه می گردد در صورتی که در بعضی دیگر از رشته فعالیتها یا معادن، مواد استخراج شده پس از انجام عملیات فیزیکی یا شیمیایی لازم به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله، تفکیک کانه ها و یا افزایش عیار ماده خام به بازار عرضه می شود. ضمناً در یک رشته فعالیت ممکن است چند ماده معدنی به دست آید مثلاً در رشته فعالیت «استخراج سنگ مس»، سنگ مس، کنسانتره مس و کنسانتره مولیبدن حاصل می شود که مجموع آنها تولید رشته فعالیت مزبور به حساب آید.

ارزش تولیدات: ارزش مواد معدنی استخراج شده و

سایر تولیدات معدن به قیمت تولید کننده یعنی قیمت فروش به مشتریان در محل معدن است.

سرمایه گذاری (ارزش تغییرات اموال سرمایه ای): عبارت است از تغییرات ایجاد شده در ارزش اموال سرمایه ای (ماشین آلات، ابزار و وسایل کار بادوام و تجهیزات اداری وسایل نقلیه، ساختمان و زمین، راه اختصاصی، توسعه و اکتشاف و سایر) شامل ارزش خرید، تحصیل یا ساخت اموال سرمایه ای جدید و هزینه تعمیرات اساسی اموال سرمایه ای موجود در معدن، منهای ارزش فروش یا انتقال اموال سرمایه ای.

ارزش افزوده: عبارت است از ارزش دریافتهای (ستانده ها) منهای ارزش پرداختیهای (داده ها).

ارزش دریافتهای (ستانده ها): عبارت است از ارزش تولیدات مواد معدنی، سایر تولیدات، ساخت و تعمیر اساسی اموال سرمایه ای توسط شاغلان و سایر دریافتهای معدن که شامل دریافتی بابت کارهای کنتراتی، تعمیرات جزئی ساختمان و لوازم و تجهیزات اداری، تعمیرات جزئی ماشین آلات، آزمایشگاه و ... می باشد.

ارزش پرداختیهای (داده ها): عبارت از ارزش مواد و ابزار و وسایل کار کم دوام، سوخت مصرف شده، آب و برق خریداری شده و سایر پرداختیهای که شامل پرداختی بابت کارهای کنتراتی، تعمیرات جزئی ساختمان و لوازم و تجهیزات اداری، تعمیرات جزئی ماشین آلات، آزمایشگاه و ... می باشد.

شرکت تعاونی: رجوع کنید به فصل ۴- کشاورزی، جنگلداری و شیلات.

شرکت تعاونی معدنی: نوعی شرکت تعاونی است که در زمینه استخراج، بهره برداری و فروش مواد استخراج شده از معادن فعالیت دارد.

گزیده اطلاعات

بر اساس نتایج طرح آمارگیری از معادن فعال کشور در سال ۱۳۹۱ تعداد ۳۰ معدن در حال بهره برداری در استان البرز وجود داشته است. نتایج طرح مذکور نشان می دهد که در مجموع ۴۷۶ نفر در این معادن اشتغال به کار داشته اند.

در همین سال ارزش تولیدات معادن استان بالغ بر ۱۸۰۹۵۰ میلیون ریال بوده که در بین فعالیت های مختلف معادن شن و ماسه و سنگ آهک به ترتیب با ۱۰۸۴۴۵ و ۴۵۷۱۸ میلیون ریال بیشترین ارزش تولیدات را داشته اند.

ارزش افزوده حاصل از فعالیت معدن در حال بهره برداری استان در سال ۱۳۹۱ بالغ بر ۱۵۷۵۲۶ میلیون ریال بوده است که معادن سنگ شن و ماسه و سنگ آهک به ترتیب با ۸۸۳۸۴ و ۴۳۴۰۲ میلیون ریال دارای بالاترین میزان ارزش افزوده بوده اند. مجموع ارزش افزوده این معادن حدود ۸۳/۶ درصد ارزش افزوده معدن در حال بهره برداری استان را به خود اختصاص داده است.

در سال ۱۳۹۱ از مجموع ۱۲۹۶۵۷ میلیون ریال سرمایه گذاری جدید بیش از ۸۳/۳ درصد مربوط به ماشین آلات و ابزار و وسایل کار بادوام و تجهیزات اداری ۴/۷ درصد مربوط به وسائل نقلیه بوده است.

۵-۱- مشخصات عمومی معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت

فعالیت	تعداد معادن			تعداد شاغلان	جبران خدمات مزد و حقوق بگیران (میلیون ریال)
	جمع	مدیریت عمومی	مدیریت خصوصی		
.....۱۳۸۹	۲۳	۰	۲۳	۴۶۳	۳۰۳۴۴
.....۱۳۹۰	۳۰	۳۰	۰	۴۷۶	۳۶۹۲۵
استخراج نمک.....	۱	۱	۰	۳	۱۰۷
استخراج سنگ و شن و ماسه و	۲۹	۲۹	۰	۴۷۳	۳۶۸۱۸
شن و ماسه.....	۲۲	۲۲	۰	۳۸۶	۳۰۳۵۹
سنگ تزئینی.....	۱	۱	۰	۱۰	۱۰۶۱
سنگ لاشه.....	۳	۳	۰	۱۵	۴۸۹
سنگ آهک.....	۳	۳	۰	۶۲	۴۹۰۹

مأخذ- مرکز آمار ایران.

۵-۲- تعداد شاغلان معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت

سال و فعالیت	جمع	کارکنان خط تولید		سایر کارکنان (اداری، مالی، خدماتی)
		ماهر	ساده	
.....۱۳۸۹	۴۶۴	۲۳۲	۱۵۴	۷۸
.....۱۳۹۰	۴۷۶	۲۱۴	۱۵۳	۱۰۹
استخراج نمک.....	۳	۱	۱	۱
استخراج سنگ و شن و ماسه و	۴۷۳	۲۱۳	۱۵۲	۱۰۸
شن و ماسه.....	۳۸۶	۱۵۴	۱۳۶	۹۶
سنگ تزئینی.....	۱۰	۵	۲	۳
سنگ لاشه.....	۱۵	۷	۳	۵
سنگ آهک.....	۶۲	۴۷	۱۱	۴

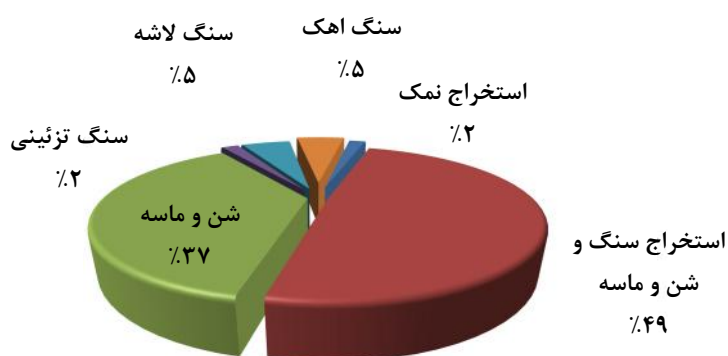
مأخذ- مرکز آمار ایران.

۳-۵- مقدار و ارزش تولید مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت

فعالیت	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون ریال)
.....۱۳۸۹	۳۱۳۵۲۸	۳۴۵۵۲۸
.....۱۳۹۰	۸۰۷۶	۱۸۰۹۵۰
استخراج نمک.....	۱	۷۹
استخراج سنگ و شن و ماسه و	۸۰۷۵	۱۸۰۸۷۱
شن و ماسه.....	۲۸۳۹	۱۰۸۴۴۵
سنگ تزئینی.....	۶	۲۵۴۷۴
سنگ لاشه.....	۱۲	۱۲۳۴
سنگ آهک.....	۵۲۱۸	۴۵۷۱۸

مأخذ- مرکز آمار ایران.

۱-۵- نسبت ارزش تولید مواد معدنی معادن در حال بهره‌برداری
برحسب فعالیت : ۱۳۹۱

مبنا : جدول ۳-۵

۴-۵- ارزش افزوده و ارزش پرداختی‌ها و دریافتی‌های معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت (میلیون ریال)

فعالیت	ارزش افزوده	پرداختی‌ها (داده‌ها)	دریافتی‌ها (ستانده‌ها)
.....۱۳۸۹	۳۲۸۵۷۵	۲۶۹۱۸	۳۵۵۴۹۵
.....۱۳۹۰	۱۵۷۵۲۶	۵۷۳۳۱	۲۱۴۸۵۷
استخراج نمک.....	۱۳۴	۳۱	۱۶۵
استخراج سنگ و شن و ماسه.....	۱۵۷۳۹۲	۵۷۳۰۰	۲۱۴۶۹۲
شن و ماسه.....	۸۸۳۸۴	۵۲۹۴۹	۱۴۱۳۳۳
سنگ تزئینی.....	۲۴۸۲۰	۷۶۰	۲۵۵۸۰
سنگ لاشه.....	۷۸۶	۴۶۷	۱۲۵۳
سنگ آهک.....	۴۳۴۰۲	۳۱۲۴	۴۶۵۲۶

مأخذ- مرکز آمار ایران.

۵-۵- سرمایه‌گذاری معادن در حال بهره‌برداری برحسب فعالیت و نوع اموال سرمایه‌ای (میلیون ریال)

فعالیت	جمع	ماشین‌آلات، ابزار و وسایل کار بادوام	لوازم و تجهیزات اداری	وسایل نقلیه	راه اختصاصی
.....۱۳۸۹	۷۳۴۵۳	۶۳۲۶۸	.	۱۳۵۸	۳۲۸
.....۱۳۹۰	۱۲۹۶۵۷	۱۰۸۰۸۵	.	۶۱۲۷	۵۸۵۲
استخراج نمک.....	۱۲۱	۱۶	.	.	.
استخراج سنگ و شن و ماسه.....	۱۰۵۵۱۸	۸۴۱۸۹	.	۶۰۹۵	۵۸۵۲
سنگ آهک.....	۱۹۴۲۲	۱۹۴۲۲	.	.	.
سنگ تزئینی.....	۵۵۲	۵۲۰	.	۳۲	.
سنگ لاشه.....	۴۰۴۴	۳۹۳۸	.	.	.

فعالیت	توسعه و اکتشاف	ساختمان بدون زمین	نرم‌افزارهای رایانه‌ای	زمین	سایر
.....۱۳۸۹	.	۸۳۴۵	۱۵۳	.	.
.....۱۳۹۰	۱۹	۸۶۴۲	۹۳۲	.	.
استخراج نمک.....	۱۹	۸۶	.	.	.
استخراج سنگ و شن و ماسه.....	.	۸۴۵۰	۹۳۲	.	.
سنگ آهک.....	.	.	.	.	.
سنگ تزئینی.....	.	.	.	.	.
سنگ لاشه.....	.	۱۰۶	.	.	.

مأخذ- مرکز آمار ایران.

۵-۶- مشخصات عمومی شرکت‌های تعاونی معدنی فعال در پایان سال

سرمایه (هزار ریال)	شاغلان	عضو	تعداد	سال و شهرستان
۳۶۴۴۱۰۰	۱۶	۱۴	۲	۱۳۹۰
•	•	•	•	۱۳۹۱
•	•	•	•	اشتهارد
•	•	•	•	ساوجبلاغ
•	•	•	•	طالقان
•	•	•	•	کرج
•	•	•	•	نظرآباد

مأخذ- اداره‌ی کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز.